

Dobeles novads

Dobeles pagasts

Publicēts: 09.10.2022.

Dobeles pagasta pārvalde

+371 63700127

+371 27238205

Vispārīga informācija

Platība	72.66 km ²
Iedzīvotāju skaits	797 (pēc PMLP datiem uz 01.01.2021.)
Lielākās apdzīvotās vietas	Lejasstrazdi, Aizstrautnieki, Bērzbeķe, Bitenieki

Dobeles pagasts

Atrodas Dobeles novadā, Zemgales līdzenumā un robežojas ar Dobeles pilsētu, Auru pagastu, Jaunbērzies pagastu, Bērzies pagastu, Annenieku pagastu, Tukuma rajona Lestenes un Džūkstes pagastiem.

Pagasta teritoriju šķērso valsts nozīmes autoceļš Rīga - Liepāja, valsts I šķiras autoceļi un valsts II šķiras autoceļi, kā arī dzelzceļa līnija Rīga - Liepāja. Ir attīstīts pašvaldības ceļu tīkls. Attālums līdz Rīgai - 70 km.

Pagasta kopējā platība ir 7276,8 ha, t. sk., lauksaimniecībā izmantojamā zeme (galvenokārt aramzeme) ir 5327,5 ha (73 % no kopplatības). Meliorētās lauksaimniecībā izmantojamās zemes (LIZ) ir 4902 ha jeb 67 % no kopplatības. Dobeles pagastā ir augsts zemes novērtējums. Meži aizņem 1265,2 ha (17 % no kopplatības). Pārsvārā ir lapu koku meži (melnalksnis, osis) ar priežu - egļu audzēm.

Īpaši aizsargājamas teritorijas un objektu pagastā nav.

Pagasta teritorijā atrodas divi ciemati: Aizstrautnieki un Lejasstrazdi, kā arī divi mazciemi: Bērzbeķe un Bitenieki. Pagastā ir 91 viensēta.

Aizstrautnieki

Aizstrautniekos dzīvo 29,7% no pagasta iedzīvotāju kopskaita. Aizstrautnieki ir bijušais kolhoza centrs. Šajā teritorijā ir kompakts mājokļu izvietojums - sešas daudzdzīvokļu mājas (kopā 72 dzīvokļi) un 16 viendzīvokļa mājas. Kompleksi risināts apkalpes objektu izvietojums - veikals, ēdnīca (tagad privātpašums, saimnieciska darbība netiek veikta) medpunkts (izvietots dzīvoklī), Aizstrautnieku sākumskola - bērnudārzs (slēgta 2000. g.) Pašreiz šajā ēkā atrodas pagasta pārvalde, bibliotēka, Atbalsta centrs ģimenēm ar bērniem un lietoto apģērbu izsniegšanas punkts. Sakarā ar saimniecības likvidēšanos un līdzvērtīgas lauksaimnieciskās ražošanas struktūras trūkumu, ievērojami pasliktinājusies arī šīs dzīvojamās vides kvalitāte, trūkst darba vietu. Likvidēta centralizētā apkures sistēma.

Lejasstrazdu ciemats

Lejasstrazdu ciematā dzīvo 47,5% no pagasta iedzīvotāju kopskaita. Ciemata īpatnība ir tā, ka tikai 26,7% no ciemata iedzīvotājiem ir latvieši, pārējie iedzīvotāji ir cittautieši, pārsvarā krievi un baltkrievi. Lejasstrazdi ir bijušās padomju saimniecības "Dobeles" centrs. Problēmas lielā mērā līdzīgas kā Aizstrautnieku ciematā. Padomju laika ciemata plānojuma paraugs, ar zemu mākslīgi veidotu vides kvalitāti. Ciematā atrodas 26 daudzdzīvokļu mājas un tikai 5 viensētas. Kompleksi izvietoti apkalpes objekti - veikals, Ģimenes atbalsta centrs "Lejasstrazdi". Lejasstrazdu sākumskola, kurā atrodas medpunkts un Dobeles pagasta pārvaldes Lejasstrazdu pieņemšanas punkts. Bijušo kantora ēka - apsaimnieko Vasarsvētku draudze "Atmoda", ēdnīca un pirts ir privatizētas un netiek apsaimniekotas. Blakus ciematam izvietotas cūku kūtis, zirgu stallis, kalte ar palīgēkām, kas pēc saimniecības likvidācijas netiek apsaimniekotas, pamazām sagraust, daļa nojauktas. Sakarā ar saimniecības "Dobeles" likvidāciju pasliktinājusies arī šī ciemata vides kvalitāte, likvidēta centrālā apkure, trūkst darba vietu.

Viensētas

Viensētās dzīvo 16,7% no pagasta iedzīvotāju kopskaita. Dobeles pagastā atrodas 91 viensētas, kas pārsvarā ir zemnieku un piemājas saimniecības. Lauku viensētas nodrošina lauku dzīvesveida atdzimšanu un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu. Šāda apdzīvojuma veids prasa uzlabot un attīstīt infrastruktūru, veidot jaunus ceļu tīklus.

Vēsture

Dobeles pagasta teritorija bijusi aktīvi apdzīvota jau pirms daudziem gadu tūkstošiem. Par to liecina gan vietvārdu, gan teikņu izpēte. Pagaidām gan vecākie arheoloģiskie atradumi attiecas tikai uz mūsu ēras pirmajiem gadsimtiem.

Par to vietu izveidošanos, kuras neiekļaujas vispārējās ģeogrāfijas aprakstā - pauguriem, ezeriem, lielajiem akmeņiem - mūsu senči mācējuši ļoti prasmīgi stāstīt, un paaudžu paaudzēs saglabājušies simbolos izteikti stāstiņi - teikas. Augstākais punkts no zemes vaļņiem ap Gaurata ezeru ir Griežu kalns. Teika vēsta, ka senatnē šeit cīnījušies divi milži un abi iegrīmuši zemē. Jaunākais teikas variants vēsta par latviešu cīņām ar sakšu iebrucējiem. Un vēl kāda teika vēsta, ka pils, kas šeit nogrimusi, tomēr būs augšā ceļama. Griežu kalns ir labākā vieta apkārtnē, no kuras lieliski var vērot saules lēktu un saules rietu vasaras un ziemas saulgriežos.

Piecus kilometrus no Dobeles, starp gleznainiem pakalniem guļ Gaurata ezers. Ezera vietā kādreiz atradušās mājas, kuras

saukuši par "Vēžniekiem". Reiz kādu nakti sieva iznesusi savu bērnu ārā sevis pēc. Māju apsargājis liels suns, kuru saukuši par Gauratu. Tai naktī viņš esot briesmīgi kaucis. Bērns saucis: "Gaura! Gaura!", gribēdams to apklusināt. Bet šis tik kaucis un kaucis. Pa to laiku skrējis pāri ezers, kura vārds bijis Gaurats. Tā kā bērns viņa vārdu bija uzminējis, tad ezers nolaidies zemē, noslīcinādams visus mājas iedzīvotājus. Arī tagad pie ezera atrodas Vēžnieku mājas, tikai ne agrākajā vietā. Ezers ir neparasti dziļš šai apkārtnē - līdz 15 metriem.

Arheoloģiskie atradumi liecina, ka Dobeles apkārtnē 5. - 11. gs. apdzīvojuši senie zemgaļi. Atrasti Bāļu senkapi un apmetne Snierāja labajā krastā pie ietekas Bērzē.

Līdz 19. gadsimtam zemnieki dzīvojuši nelielos ciemos - divu līdz četru māju grupās, tāpēc arī māju vārdi bijuši daudzskaitļa formā, kas saglabāties līdz mūsdienām.

16. gadsimta beigās ar Kurzemes hercoga dāvinājumiem sākusies muižu ierīkošana. Dobeles pagasta teritorijā bijušas 11 muižas. Kaut kādas pēdas var atrast tikai no Bērzbeķes un Dobes muižām, no pārējām nav saglabājušās ne ēkas, ne apstādījumi.

Zināms, ka 1672. gadā Bērzbeķes muižas īpašnieks bijis majors Mēdems, 1690. gadā - franču rotmeistars Butlers. Muižu mantojis Butlera dēls, kas miris mēra laikā. 1755. gadā Bērzbeķes muižu nopircis hercogvalsts ministrs, kambarkungs Ernsts Butlers. Bērzbeķes baronu kapi atradušies Zilajā kalnā, tie izpostīti 20. gs. 60. - 70. gados, ņemot granti ceļa būvei.

Dobes muiža 1667. gadā piederējusi Alten Bokumiem. 1672. gadā tā pārdota Holleyrem. 20. gs. 70. gados muižas apbūve bija iekļauta republikas nozīmes arhitektūras pieminekļu sarakstā. Muižas dzīvojamā ēka bija koka celtne. 80. gadu sākumā nezināmu apstākļu dēļ tā nodega. Saglabājušās tikai dažu saimniecības ēku (celtas ap 19. gs. vidu) mūra sienas un vecā muižas magazīna.

Novads smagi cieta 18. gs. sākumā - lielā mēra laikā, kad izmira gandrīz visi bērni un vecie cilvēki. Smagas neražas gadi bija 1785. un 1786.

Pagastā ātrāk kā citur Dobeles novadā tika atvērta latviešu skola. Tā sāka darboties 1839. gadā.

Pirmās Latvijas brīvvalsts laikā Dobeles pagasts tika nodibināts 1920. gada 4. aprīlī. Pirmais pagasta padomes priekšsēdētājs bija A.Beitlers, valdes locekļi - K.Laurītis, J.Neimanis, J.Gulbis un J.Štelmahers, revīzijas komisijas priekšsēdētājs - J.Bergs, tiesas priekšsēdētājs K.Zemītis.

19. gs. beigās un līdz 20. gs. 40. gadiem Dobeles apkārtnē dzīvoja daudz izglītotu cilvēku. Pēc 1. pasaules kara pagastā darbojās Dobeles savstarpējā uguns apdrošināšanas biedrība (dibināta 1886. g.); Latvijas pretalkohola biedrība (1922. g.), Latvijas Zemnieku savienības Dobeles nodaļa (1920. g.), Dobeles mednieku biedrība "Stirna" (1921. g.), Dobeles lauksaimniecības biedrība "Plēsums" (1924. g.), Dobeles biškopības biedrība "Saime" (1926. g.), Dobeles lopu pārraugu biedrība (1929. g.), Dobeles latviešu biedrība. Pašreiz Dobeles pagastā biedrības nedarbojas.

Līdz 1940. gadam Dobeles pagasta teritorijā dzīvoja daudz turīgu zemnieku. Par vienu no saimniecībām 1939. gadā Dobeles pilsētas valdes izdevumā "Dobeles novads no tūrisma viedokļa" Voldemārs Ziemelis raksta: "Lejas - Strazdu" saimniecība, tā ir viena no modernākajām un vislabāk iekārtotajām saimniecībām Latvijā. Iekārtojais lauksaimnieks Eduards Peize. Pēc saimniekošanas veida tipiska lopkopības un dārzkopības saimniecība. Zemes platība 109,62 ha, no tiem 20 ha meža un 3 ha nederīgās zemes. Zemes virskārta - melnzemes maisījums ar smilti un sarkanais māls. Lauki drenēti. Saimniecībā pavisam ir 13 staltas, labi uzturētas ēkas. Saimniecībā netrūkst arī ūdensvada un elektrības. No mašīnām - automobili, elektrības un petrolejas motori, govju slaukšanas mašīna. Kūti ir 60 labi koptas brūnās govīs, daļa ir tīrasīņu lopi. Kūts cementētais klons ir mazliet slīps, govīs stāv pie amerikāņu sistēmas barības galdiem. Lopu dzirdināšana automātiska. Vienā kūts stūrī liels skābbarības tornis. Otrs galvenais ienākumu avots - dārzkopība. Labi kopts 5,2 ha plašs augļudārzs. Audzē arī rozes un siltumnīcās vīnogas, melones. 1938. gadā Peizes kundzei kā priekšzīmīgai lauksaimniecei piešķirts Triju zvaigžņu ordenis. Viņa ir saimniecības vadītāja pēc Ed. Peizes nāves un pierāda, ka sieviete var būt laba un lietpratīga priekšzīmīgas lauku saimniecības vadītāja."

Dobeles pagasta teritorija daudz cietusi 2. pasaules kara laikā. Daļa pagasta ietilpa t.s. Kurzemes cietokšņa joslā. Šeit ap "Plamšu", "Lejasaudžu", "Rasu" un "Priežusargu" mājām virzienā uz "Rumbām" risinājās Ziemassvētku kaujas, Džūkstes

kaujas. Smagas kaujas risinājās arī augstienē starp "Griezēm" un "Radziņiem". "Nabadziņu" mājas vairāk kārt gājušas no "rokas rokā", kā atmiņās dalījās leģionārs J. Bērziņš, pie šīm mājām tikai ar degmaisījumu un rokas granātām iznīcināti 26 krievu tanki. 2. pasaules kara laikā tika nopostītas 2/3 pagasta ēku.

Dobeles pagastā līdz 1940. gadam bija labi iekoptas zemes un lielas lauku saimniecības (50 - 100 ha), tādēļ represijas Dobeles pagasta iedzīvotājus skāra īpaši smagi. Tā 1941. gadā no pagasta izveda 17 cilvēkus, bet 1949. gadā - 114 cilvēkus. Nav konkrētu ziņu par atsevišķi represētajiem citos gados. Laika gaitā vairākkārt mainījušās arī Dobeles pagasta administratīvās robežas. Līdz 1940. gadam Dobeles pagasta teritorija pletās 6 - 7 km rādiusā ap Dobeles pilsētu. Daļa toreizējās Dobeles pagasta teritorijas tagad atrodas Auru, Krimūnu un Bērzes pagastu teritorijās. Savukārt tagadējā Dobeles pagasta teritorijā ietilpst daļa no bijušo Sīpeles, Džūkstes un Lestenes pagastu teritorijas un tikai neliela daļa no bijušā Dobeles pagasta teritorijas. Tā, piemēram, līdz 1940. gadam tagadējais Lejasstrazdu ciemats bija Sīpeles pagastā, Sudrabiņu kapi - Džūkstes pagastā u.tml. Pēc 2. Pasaules kara pagasta robežas tika mainītas daudzas reizes. 1950. gada dokumentos redzams Dobeles ciems, vēlāk Gaismas ciems, kā arī lielākās apdzīvotās vietas: Lejasstrazdi, Bērzbeķe, Lielbērze (tagad Auru pagasts), Aizstrautnieki, Auguļi. Ciema padome ir atradusies Dobelē, nelielu laiku - Virkus skolā (tagadējais Bērzes pagasts) un tad atkal Dobelē.

Padomju laikā ciema teritorijā atradās padomju saimniecība "Dobele" (4643 ha), kolhozs "Ždanovs" (1937 ha), kolhozs "Zelta Druva" (3461 ha), Dobeles rajona slimnīcas palīgsaimniecība "Unzumāras" (93ha), Auglīkopības izmēģinājumu saimniecība "Lauciņi" (279 ha) ar augļu dārzu un kokaudzētavu. 1949. gadā "Uztupjos" iekārtota Dobeles agrometeoroloģiskā stacija - pirmā sociālistiskajā Latvijā. Vēl ciema teritorijā atradās Dobeles mežniecība, Dobeles sadzīves pakalpojumu kombināta aušanas cehs, krejotava, veterinārais iecirknis, trīs veikali, četri klubi, divas bankas, sanatorija "Lielbērze". Līdz 1964. gadam bija uzceltas 14 lielas saimniecības ēkas, klubs, bērnudārzs, 36 dzīvojamās mājas.

Vēsturiski Dobeles pagasta centrs vienmēr ir bijis Dobele. Tomēr Dobeles pagastā ir veidojušās vairākas blīvāk apdzīvotas vietas - vispirms tie bija muižu centri: Bērzbeķes muiža (bijusi apdzīvota jau 1672. gadā, tolaik tās īpašnieks bijis barons Mēdems) un Dobes muiža (1667. gadā tā piederējusi Alten-Bokumiem). Daļa tagadējās pagasta teritorijas ietilpa arī Rumbu, Sīpeles, Baltās, un Virkus muižas īpašumā. 2. Pasaules kara laikā tika nopostītas gandrīz visas ēkas pagastā daļā, kas robežojas ar Džūksti (ap Kalnciema ceļu) - tur notika smagas cīņas. 20. gs. 50. - 70. gados arvien vairāk tika noplicinātas bijušo muižu ēkas. Šajā periodā sāka veidoties abi Dobeles pagasta ciemati - Aizstrautnieki un Lejasstrazdi. Ciemati ir veidoti mākslīgi kā kolhozu centri, tādēļ tie ir bez savas vēsturiskās un kultūras auras. Ciematu veidošanas stimulēja daudzie iebraucēji, kas šeit apmetās uz dzīvi. Minētais periods raksturojas ar intensīvu meliorācijas procesu, kas daudziem iedzīvotājiem lika pārcelties dzīvot uz centru. Tukšās mājas un dārzus nolīdzināja un iznīcināja.

Kristofors Firekers - dzīvojis 17. gs. otrajā pusē, bijis baltvācu izcelsmes latviešu dzejnieks, valodnieks, mūsdienu latviešu ortogrāfijas pamatlicējs.

Jānis Grandaus (dzimis 1888. g. "Gobās", miris 1942. g. Dobelē, apglabāts "Bāju" kapos) - Latvijas pirmās brīvvalsts visu prezidentu sekretārs, tehnisko darbu vadītājs Brīvības pieminekļa komitejā, darbojās Lāčplēša ordeņa domē.

Alfrēds Videnieks (dz. 1908. g. 20. augustā "Mesteros") - Nacionālā teātra aktieris.

Arnolds Šturms (dz. 1912. g. 12. jūlijā "Liepniekos", miris 1999. g. 7. novembrī ASV, apbedīts 2000. g. 8. jūnijā Meža kapos Mākslinieku kalniņā) - ievērojams kamerģitārists, komponists, flautists, arī solo dziesmu autors.

Ansis Roberts Leitis (dz. 1883. g. Aunu krogā (pie Dobes muižas), miris 1944. g. Jelgavā) - par piedalīšanos 1905. g. revolūcijā izsūtīts uz Sibīriju, 1920. gadā atgriezies Latvijā, publicējis atmiņu tēlojumus, dzeju, stāstus, romānus.

Herta Krauja (dz. 1900. g. Bērzbeķes skolotāja Sprinģa ģimenē, mirusi ASV, gads nav zināms) - ievērojama latviešu trimdas dzejniece.

Vilis Dzenis (dz. 1901. g. Dobes muižā, miršanas gads nav zināms) – dziedātājs.

Ādolfs Zandersons (dz. 1894. g. "Kalna Svilpjos", miris 1976. g. ASV, Parkerā) - slavens ginekologs;

Ludvigs Ēķis (dz. 1892. g.) - LR finanšu ministrs (1934 - 1938), apbalvots ar Lāčplēša kara ordeni, Triju zvaigžņu ordeni un vairākiem ārzemju ordeniem.

Ādolfs Kundziņš (dz. 1865. g., miris ...) - prāvests, Zelta Krusta kavalieris.

Kārlis Kundziņš (dz. 1850. g., miris 1937. g. Smiltēnē) - mācītājs, rakstnieks, sabiedriskais darbinieks, Zelta Krusta un Trīszvaigžņu ordeņa kavalieris.

Ludvigs Kundziņš (dz. 1855. g., miris 1940. g. Rīgā) - veterināranatomijas speciālists, profesors, fakultātes dekāns, Tēvzemes balvas laureāts.

Pauls Kundziņš (dz. 1889. g., miris 1974. g. Ventspilī) – ārsts.

Ludvigs Bētiņš (dz. 1856. g., miris 1930. g. Rīgā) - komponists, ērģelnieks, profesors.

Kārlis Neilands (dz. 1881. g. "Robežniekos", miris ...) - lauksaimnieks, publicists, sabiedriskais darbinieks.

Alma Peize dzim. Grosbergs (dz. 1893. g. "Kalnapluņķos", mirusi 1985. g. ASV) - 20. gs. 30. gadu modernākās, Latvijā vislabāk iekārtotās lauku saimniecības "Lejasstrazdi" vadītāja (elektrība, ūdensvads, govju slaukšanas aparāti u.c.).

A.Peize apbalvota ar Triju Zvaigžņu ordeni.

Pauls Ludvigs (dz. 1898. g. "Budās", miris ...) - sabiedriska darbinieks, Jelgavas Namsaimnieku biedrības priekšnieks.